

Frontiera, de la separare la integrare

de Vasile Docea

În percepția tradițională, *granița* are două înțelesuri. Unul, cel mai vechi, este acela de margine, de limită a unui teritoriu. Pentru romani, *limesul* era capătul lumii civilizate. Dincolo de *limes* era nesfârșitul, necunoscutul, barbaria. Apoi, odată cu apariția statelor moderne și a dreptului internațional, granița a început să fie percepută ca o linie care desparte, care separă teritorii aflate sub autorități politice diferite, dar legitime. O întregă știință, cu diferitele ei ramificații și orientări, geopolitica, a fost construită pe aceste două înțelesuri. Alte științe ori domenii ale cunoașterii, precum antropologia, istoria, politologia etc. au fost puternic marcate de ele.

Multă vreme, de exemplu, teoriile asupra identității se raportau la grupurile umane constituite în interiorul unor granițe. Așa cum, pentru a da un alt exemplu, mulți istorici au considerat că singurul mod legitim de a-și face meseria era să scrie despre trecutul propriei comunități naționale, plasate în interiorul granițelor statale.

În zilele noastre, toate aceste teorii, împreună cu cele două înțelesuri tradiționale ale graniței, își pierd consistența. Nu e nevoie să fii geopolitician, politolog sau istoric pentru a vedea că granițele de astăzi se fluidizează, se diluează, se relativizează.

De mai bine de două decenii, specialiștii se orientează mai degrabă spre studierea graniței ca factor integrator. Identitățile transfrontaliere – fie legate de regiuni, fie aparținând unor zone metropolitane aflate de o parte și de cealaltă a granițelor statale (cum ar fi, de exemplu, Luxemburg sau Basel în Europa ori orașele de la granița dintre SUA și Mexic pe continentul nord-american) – fac în ultima vreme agenda discuțiilor și cercetărilor din domeniu. Din ce în ce mai serios, granița este văzută ca linie de convergență și chiar ca resursă¹. Și nu doar o resursă economică – deși acest aspect nu e deloc neglijabil –, ci și una socială și de valori cultural-identitare.

Comerțul între zone învecinate, aflate de o parte și de cealaltă a unei frontiere, poate aduce beneficii însemnate pentru comunitățile respective. Bănățenii își mai aduc aminte, în acest sens, de „micul trafic” la frontiera româno-iugoslavă din anii '70-'80. Un comerț individual, care a însemnat, pentru unii cel puțin, o

importantă resursă de subzistență. Între timp, acest comerț transfrontalier s-a transformat: a crescut în volum, este făcut de firme, există deja un avansat grad de instituționalizare.

De când România a devenit membră a Uniunii Europene, la granița de vest funcționează mai multe programe de cooperare transfrontalieră (România-Ungaria, România-Serbia), finanțate de Comisia Europeană. Ele cuprind diferite domenii: economic, social, cultural, științific etc. În ultimul domeniu enumerat aici, principalii actori au fost universitățile din regiune, care au derulat împreună diferite proiecte de

dezvoltare și de cercetare. Specialiștii din România, Serbia și Ungaria și-au pus împreună resursele de expertiză științifică, pentru a genera, în final, cunoaștere.

Biblioteca Centrală Universitară din Timișoara a trecut, recent, printr-o experiență similară. Împreună cu Biblioteca din Zrenjanin, Serbia, a derulat un proiect transfrontalier, prin care s-a creat o bază de date comună: colecția „Banatica”. Aceasta conține câteva sute de cărți despre Banat sau de autori din această regiune, transpuse în format digital, cărți care pot fi accesate și citite liber, gratuit, de oriunde din lume. În plus, a fost creat un catalog online al cărților despre Banat apărute până în 1918. Atât catalogul, cât și colecția „Banatica” sunt deosebit de utile specialiștilor interesați de istoria, cultura, antropologia, geografia sau economia regiunii. În același timp, ele contribuie la consolidarea identității comune a locuitorilor regiunii și, prin aceasta, la convergența zonelor aflate de o parte și de cealaltă a graniței. La fel ca în cazurile cooperării transfrontaliere între universități, granița a devenit și de această dată o resursă științifică și identitară.

¹ Christophe Sohn, *Modelling Cross-Border Integration: The Role of Borders as a Resource*, în „Geopolitics”, 19/3, 2014, p. 587-608.